

ارتباط کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان

منصوره عزیززاده فروزی، پریسا شاه محمدی پور، اعظم حیدرزاده*، مه لقا دهقان، زینب طاهری

چکیده

مقدمه: فرسودگی حالتی منفی از خستگی فیزیکی، هیجانی و ذهنی است که با حس عمیق شکست از کار همراه شده است. بنابراین شناسایی عوامل تأثیرگذار بر آن ضرورت دارد. این مطالعه با هدف بررسی ارتباط کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شد.

روش‌ها: دراین پژوهش مقطعی از نوع توصیفی همبستگی، جامعه پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۳ تشکیل دادند که ۳۰۳ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌های کیفیت تجارب یادگیری، فرسودگی تحصیلی و اخذ میانگین معدل بود. از آنالیز واریانس یک طرفه و آزمون‌های تی مستقل، آزمون تعقیبی (بنفرونی و دانت) و ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

نتایج: میانگین نمره کیفیت تجارب یادگیری $32/82 \pm 7/78$ (از مجموع ۶۰ نمره) بود. میانگین نمره فرسودگی تحصیلی برابر $43/90 \pm 7/57$ (از مجموع ۷۵ نمره) بود، علاوه بر این میانگین معدل واحدهای پژوهش $16/37 \pm 1/47$ بود. نمره کیفیت تجارب یادگیری با بعد ناکارآمدی تحصیلی فرسودگی تحصیلی اختلالات معناداری را نشان داد ($P < 0/05$ ، $r = -0/23$)؛ ولی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معناداری مشاهده نشد ($P = 0/832$ ، $r = 0/12$).

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر نیاز به رسیدگی بیش‌تری به شرایط یادگیری در دانشگاه احساس می‌شود تا دانشجویان تجارب یادگیری در سطح بالایی را داشته باشند؛ همچنین فرسودگی تحصیلی به خصوص بعد خودکارآمدی تحصیلی آن که با تجارب یادگیری مرتبط بوده است، نیز کم‌تر گردد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت تجارب یادگیری، فرسودگی تحصیلی، پیشرفت تحصیلی، دانشجویان علوم پزشکی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۵: ۱۶ (۹): ۸۴ تا ۹۳

مقدمه

در سال‌های اخیر، متخصصان تعلیم و تربیت و روان شناسان تربیتی، پژوهش‌های قابل توجهی را در زمینه عملکرد تحصیلی فراگیران و متغیرهای مرتبط با آنها انجام داده‌اند که در میان آنها راهبردهای یادگیری ابزارهایی مهم برای توانا ساختن فراگیران در دستیابی به اهداف آموزشی تلقی می‌شود (۱). یادگیری فراگیران معمولاً به وسیله عملکرد تحصیلی آنها مورد سنجش قرار

* نویسنده مسؤول: اعظم حیدرزاده (مربی)، گروه داخلی جراحی، دانشکده

پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران.

heydarzadehaazam@gmail.com

منصوره عزیززاده فروزی (مربی)، گروه داخلی جراحی، مرکز تحقیقات علوم اعصاب و

انستیتو نروفارماکولوژی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران.

(m_forozy@kmu.ac.ir)؛ پریسا شاه محمدی پور (مربی)، گروه اطفال، دانشگاه

علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران. (pmohammadi91@yahoo.com)؛

دکتر مه لقا دهقان (استادیار)، گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری مامایی رازی،

کرمان، ایران. (m_dehghan86@yahoo.com)؛ زینب طاهری، کارشناس ارشد،

آموزش پرستاری، گروه اطفال دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ایران.

(zeinabtaheri10@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۹/۷، تاریخ اصلاحیه: ۹۴/۱۰/۲، تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۱۹

می‌گیرد. عوامل متعددی، عملکرد تحصیلی فراگیران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برخی از این عوامل موجب بهبود عملکرد تحصیلی و برخی دیگر باعث تضعیف عملکرد فراگیران می‌شوند. از جمله عواملی که به شکل منفی بر عملکرد تحصیلی اثرگذار بوده است و اخیراً مطالعاتی را در مدارس و دانشگاه‌ها به خود اختصاص داده است، فرسودگی تحصیلی است (۲).

فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان به احساس خستگی به دلیل تقاضاها و الزامات تحصیل (خستگی تحصیلی)، داشتن حسی بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی فرد (بی‌علاقگی تحصیلی) و احساس عدم شایستگی به عنوان یک دانشجو (ناکارآمدی تحصیلی) اشاره دارد (۳ تا ۵)، فرسودگی تحصیلی از نظر ویژگی‌ها و پیامدها مشابه فرسودگی شغلی است (۶). ژانگ (Zhang) و همکاران می‌نویسند فرسودگی تحصیلی زمینه کاهش عملکرد تحصیلی دانشجویان و افزایش نگرانی آنان را نسبت به انجام اشتباه تکالیف فراهم می‌آورد (۷).

افرادی که فرسودگی تحصیلی را تجربه می‌کنند معمولاً علائمی مانند بی‌علاقگی نسبت به مطالب درسی، عدم تمایل به حضور مستمر در کلاس، عدم مشارکت در فعالیت‌های کلاسی، غیبت‌های مکرر و احساس بی‌معنایی و بی‌کفایتی در فراگیری مطالب درسی را گزارش می‌کنند (۸ و ۹)، بنابراین کاهش فرسودگی تحصیلی می‌تواند منجر به بهبود پیشرفت تحصیلی و انگیزه یادگیری در دانشجویان گردد (۱۰).

فرسودگی تحصیلی در دانشجویان بنا به دلایل مختلف یکی از عرصه‌های مهم تحقیقاتی دانشگاه است. دلیل اول این است که فرسودگی تحصیلی می‌تواند کلید مهم درک رفتارهای مختلف دانشجویان، مانند عملکرد تحصیلی در دوران تحصیل باشد. دلیل دوم این است که فرسودگی تحصیلی رابطه دانشجویان را با دانشکده و دانشگاه خود تحت تأثیر قرار می‌دهد. مثلاً فرسودگی تحصیلی تعهد دانشجویان را به دانشکده و میزان مشارکت آنها را در

امور علمی بعد از فراغت از تحصیل تحت تأثیر قرار می‌دهد. سوم این که فرسودگی تحصیلی می‌تواند شوق و اشتیاق دانشجویان را به ادامه تحصیل تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به این نکته مهم، شناسایی متغیرهای پیش‌بینی کننده فرسودگی تحصیلی یکی از موضوع‌های اساسی در این عرصه است.

یکی از متغیرهای مهم اثرگذار بر فرسودگی تحصیلی که در این پژوهش به آن توجه شده است، کیفیت تجارب یادگیری است. کیفیت تجارب یادگیری به ادراک دانشجویان از درون‌دادهای مستقیم و غیرمستقیم گفته می‌شود، که از دانشکده و محل تحصیل خود کسب می‌کنند. منظور از دریافت مستقیم، سرمایه‌گذاری‌های دانشکده در برنامه‌ی آموزشی بر حسب محتوا، منابع و انعطاف‌پذیری برنامه‌های آموزشی است؛ درحالی که درون‌دادهای غیرمستقیم شامل فرایندهایی است که به واسطه‌ی آن‌ها دانشکده‌ها تلاش می‌کنند تا یادگیری را افزایش دهند (۱۱). از جمله مواردی که دانشجویان با آنها مواجه هستند می‌توان به محتوای آموزشی، منابع و انعطاف‌پذیری برنامه‌های درسی اشاره کرد. همچنین می‌توان به موارد دیگری مانند کیفیت روابط میان اعضای هیأت علمی و دانشجویان اشاره کرد. اگر برای اجرای برنامه‌های آموزشی منابع کافی وجود داشته باشد، رشد و تکامل دانشجویان فراهم می‌شود، از جمله منابعی که معمولاً مورد نیاز دانشجویان در دانشگاه‌ها است کیفیت و کمیت کتاب‌ها و مقالات، خدمات پژوهش و تحقیق از طریق کامپیوتر و تعداد دانشجویان در کلاس است (۱۲). در مطالعه‌ای که توسط چرخابی و همکاران به منظور بررسی ارتباط بین کیفیت ابعاد تجارب یادگیری و خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی انجام گرفت، نتایج نشان‌دهنده وجود ارتباط معنادار بین فرسودگی تحصیلی و اجزای آن با خودکارآمدی و ابعاد کیفیت تجارب یادگیری بوده است (۵). همچنین در مطالعه‌ای که توسط نعامی با هدف تبیین رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی انجام گرفت، نتایج نشان داد که روابط منفی معنادار بین حیطه‌های

تجارب یادگیری با ابعاد فرسودگی تحصیلی وجود داشت، علاوه بر این رابطه استاد - دانشجو بیشترین نقش را در تبیین فرسودگی تحصیلی داشته است (۱۲). فرسودگی تحصیلی نه تنها می‌تواند در سرنوشت علمی دانشجویان تأثیر داشته باشد، بلکه افزایش آن می‌تواند به سلامت روحی دانشجویان آسیب رساند و آنان را با ناکامی‌های مختلفی در دوران تحصیل و یا پس از آن در زندگی شخصی و حرفه‌ای مواجه کند (۹).

فرسودگی تحصیلی به عنوان یک معضل موضوعی است که می‌تواند نقش مؤثری در پیشرفت یا عدم پیشرفت تحصیلی فراگیران، ایفا نماید به طوری که نتایج مطالعه موسوی و همکارش با هدف بررسی نقش تنیدگی و فرسودگی تحصیلی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نشان داد که فرسودگی تحصیلی به عنوان متغیر پیش‌بینی‌کننده‌ی پیشرفت تحصیلی است و نقش مهمی در فرایند یادگیری و پیشرفت فراگیران ایفا می‌نماید (۱۳). از آنجایی که تجارب یادگیری دانشجویان می‌تواند بر بسیاری از فاکتورهای مرتبط با دوران تحصیل مرتبط تأثیرگذار باشد، بررسی این تجارب می‌تواند اطلاعات پایه‌ای را ارائه نماید تا بتوان در جهت بهبود، تعدیل و یا اصلاح آن کوشید و از طرفی فرسودگی تحصیلی که از مؤلفه‌های مهم در دوران تحصیل است ممکن است منتج از تجارب یادگیری باشد. بنابراین با سنجش این ارتباط نیز می‌توان اطلاعات مستندی را کسب و در رفع آن کوشید. بنابراین، ضروری است که این موضوع مورد توجه قرار گیرد تا ضمن شناسایی عوامل مؤثر بر آن، راه‌های مقابله با فرسودگی تحصیلی دانشجویان نیز مد نظر قرار گیرد؛ مقوله‌ای که می‌تواند بستر و مسیر تحقق اهداف نظام‌های آموزشی و دانشگاهی را به خوبی فراهم آورد. از این رو، بنابر اهمیت موضوع، پژوهش حاضر نیز به بررسی رابطه کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی کرمان پرداخت.

روش‌ها

این مطالعه مقطعی از نوع توصیفی همبستگی بود که با هدف بررسی رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۳ انجام شد. جامعه این مطالعه را دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان که در مجموع ۵۲۸۰ نفر بودند تشکیل دادند که بر اساس مطالعه مقدماتی حجم نمونه، ۳۰۳ نفر از دانشجویان گروه‌های پزشکی با استفاده از فرمول حجم نمونه تعیین گردید ($Z=1/96$ و $d=1/5$ ، $S=13/32$).

پژوهشگر بعد از مراجعه به آموزش هر دانشکده و تعیین حجم جامعه در هر دانشکده با نسبت‌گیری تعداد نمونه از هر دانشکده را مشخص نمود (جدول ۱).

پرسشنامه‌ها در محیط دانشکده و خوابگاه‌ها به صورت تصادفی ساده و بعد از کسب رضایت از آنها در اختیار دانشجویان قرار داده شد. جهت مشارکت دانشجویان رشته‌های مختلف دانشکده‌ها به نسبت رشته‌ها نمونه‌گیری صورت گرفت. لازم به ذکر می‌باشد این مطالعه زمانی صورت گرفت که دانشکده بم زیر نظر دانشگاه کرمان بود.

جدول ۱: توزیع تعداد نمونه در دانشکده‌ها

دانشکده	تعداد (نفر)
بهداشت	۴۴
پزشکی	۶۱
پرستاری و مامایی	۳۰
سیرجان	۱۲
زرنند	۱۲
داروسازی	۲۵
دندانپزشکی	۴۴
مدیریت	۲۵
بم	۲۵
پیراپزشکی	۲۵

در این مطالعه به منظور دستیابی به اهداف پژوهش از پرسشنامه‌ای متشکل از ۴ بخش استفاده شد. بخش اول شامل مشخصات دموگرافیک حاوی سؤالاتی از قبیل سن، جنس، وضعیت تأهل، میانگین معدل، مقطع تحصیلی،

رشته تحصیلی، تعداد ترم‌های مشروط شده بود. بخش دوم به پرسشنامه فرسودگی تحصیلی اختصاص داشت. این پرسشنامه توسط Berso و همکاران (به نقل از مرزوقی) طراحی شده بود، استفاده گردید. این ابزار دارای ۱۵ گویه در سه حیطه فرسودگی تحصیلی از جمله خستگی تحصیلی (۵ گویه)، بی‌علاقگی تحصیلی (۴ گویه) و ناکارآمدی تحصیلی (۶ گویه) در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت قرار دارد. (کاملاً موافقم نمره ۵ و کاملاً مخالفم نمره ۱). حداکثر نمره پرسشنامه ۷۵ (بیشترین فرسودگی تحصیلی) و حداقل نمره ۱۵ (کمترین فرسودگی تحصیلی) است. روایی و پایایی پرسشنامه توسط مرزوقی و همکاران در سال ۱۳۹۱ انجام گرفت که از روایی خوبی برخوردار بود و ضریب پایایی برای سه حیطه ۰/۷۰، ۰/۸۲ و ۰/۷۵ برآورد گردیده است (۱۰).

برای بررسی کیفیت تجارب یادگیری از ابزاری که توسط نیومن در سال ۱۹۹۰ ساخته شده است و نعامی در سال ۱۳۸۹ آن را برای نمونه‌های ایرانی هنجاریابی کرده است، استفاده شد (۱۲). این پرسشنامه دارای چهار حیطه منابع از جمله کیفیت کتابخانه و امکانات مربوط به سایت کامپیوتری، محتوا از جمله کیفیت راهنمایی تحصیلی و درسی و میزان ارزشمندی موضوعات درسی ارائه شده، انعطاف‌پذیری یادگیری شامل وجود فرصت یادگیری مستقل، قدرت انتخاب دروس مختلف و وجود بحث و مذاکره لازم در کلاس و در نهایت کیفیت روابط رسمی و غیررسمی اساتید و دانشجویان است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه بدین صورت است که هر کدام از آزمودنی‌ها با استفاده از یک مقیاس پنج درجه‌ای (خیلی ضعیف نمره ۱ تا بسیارخوب نمره ۵) این موارد را درجه‌بندی می‌کنند. سؤال‌های ۱ و ۲ مربوط به خرده مقیاس منابع؛ سؤال‌های ۳، ۴، ۵ و ۶ مربوط به خرده مقیاس محتوا؛ سؤال‌های ۷ و ۸ مربوط به خرده مقیاس انعطاف‌پذیری، و سؤال‌های ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲ مربوط به خرده مقیاس کیفیت روابط استاد-دانشجو است. نتایج

نهایی به صورت میانگین گزارش می‌شود (۱۱). روایی و پایایی این پرسشنامه در پژوهش نعامی انجام شده است، ضرایب همسانی درونی حیطه‌های چهارگانه با روش آلفای کرونباخ از ۰/۷۹ تا ۰/۸۶ محاسبه شده است (۱۲). همچنین برای بررسی پیشرفت تحصیلی از میانگین معدل دانشجویان به صورت خوداظهاری استفاده گردید. پژوهشگر برای جلوگیری از این که دانشجویان معدل خود را به طور واقعی وارد نکنند قبل از جمع‌آوری اطلاعات به دانشجویان توضیح داد چون نام و نام خانوادگی و دانشجویی از شما خواسته نشده است بنابراین معدل خود را دقیقاً ثبت نمایند.

اطلاعات پس از جمع‌آوری وارد نرم‌افزار SPSS-18 گردید و سپس از شاخص‌های مرکزی و پراکندگی (میانگین و انحراف معیار)، آنالیز واریانس یک راهه و آزمون‌های تی مستقل به ترتیب برای متغیرهای سه حالت و دو حالت و آزمون تعقیبی (بنفرونی و دانت) و ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن برای تعیین ارتباط بین متغیرها استفاده شد.

نتایج

کلیه شرکت‌کنندگان (۳۰۳ نفر) پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند (درصد پاسخ‌دهی ۱۰۰٪). میانگین سنی واحدهای پژوهش ۲۴/۸۷±۴/۶۵ بود. ۴۶/۵ درصد از واحدهای پژوهش مرد، و ۷۳/۳ درصد مجرد بودند.

همچنین میانگین نمره کیفیت تجارب یادگیری ۳۲/۸۲±۶/۷۸ (از مجموع ۶۰ نمره) بوده است همچنین میانگین نمره فرسودگی تحصیلی ۴۳/۹۰±۷/۵۷ (از مجموع ۷۵ نمره) بود. علاوه بر این میانگین معدل واحدهای پژوهش ۱۶/۳۷±۱/۴۷ بود.

با توجه به نتایج تحلیل داده‌ها نمره کیفیت تجارب یادگیری با نمرات پیشرفت تحصیلی ($r=0/12$, $p=0/837$) و فرسودگی تحصیلی ($r=-0/11$, $p=0/057$) ارتباط معناداری نداشت. اما نمره کیفیت تجارب یادگیری با خرده مقیاس ناکارآمدی تحصیلی ارتباط معکوس و معنادار وجود داشته است ($r=-0/23$,

$P < 0.05$. به عبارتی با افزایش کیفیت تجارب یادگیری، ناکارآمدی تحصیلی کاهش می‌یافت (جدول ۲).

جدول ۲: ارتباط کیفیت تجارب یادگیری با پیشرفت تحصیلی و فرسودگی تحصیلی

پیشرفت تحصیلی (معدل)	فرسودگی تحصیلی			کیفیت تجارب یادگیری (نمره کل)
	نمره کل	خرده مقیاس خستگی تحصیلی	خرده مقیاس بی‌علاقگی تحصیلی	خرده مقیاس ناکارآمدی تحصیلی
$r = 0.12$ $p = 0.837$	$r = -0.11$ $p = 0.057$	$r = 0.114$ $p = 0.812$	$r = -0.28$ $p = 0.123$	$r = -0.22$ $p = 0.000$
$r = -0.26$ $p = 0.055$	$r = 0.065$ $p = 0.26$	$r = 0.159$ $p = 0.006$	$r = 0.01$ $p = 0.857$	$r = -0.08$ $p = 0.197$
$r = 0.19$ $p = 0.050$	$r = -0.102$ $p = 0.075$	$r = 0.021$ $p = 0.711$	$r = -0.054$ $p = 0.349$	$r = -0.194$ $p = 0.001$
$r = 0.27$ $p = 0.037$	$r = -0.107$ $p = 0.063$	$r = -0.024$ $p = 0.675$	$r = 0.018$ $p = 0.758$	$r = -0.217$ $p = 0.000$
$r = 0.17$ $p = 0.073$	$r = -0.097$ $p = 0.091$	$r = -0.059$ $p = 0.309$	$r = -0.09$ $p = 0.872$	$r = -0.157$ $p = 0.006$

r: با توجه به پیروی داده‌ها از توزیع نرمال از آزمون پیرسون استفاده شد.

p: با توجه به عدم پیروی داده‌ها از توزیع نرمال از آزمون اسپیرمن استفاده شد.

جدول ۲: ارتباط بین متغیرهای دموگرافیک و پیشرفت تحصیلی، فرسودگی تحصیلی و کیفیت تجارب یادگیری (n)

متغیر	پیشرفت تحصیلی	فرسودگی تحصیلی	کیفیت تجارب یادگیری
سن (سال)			
۱۸-۲۲	۱۶/۱۲ (۱/۴۵)	$F = 5.91$	۴۳/۲۸ (۷/۳۱)
۲۳-۲۶	۱۶/۲۶ (۱/۴۸)	$p = 0.003$	۴۴/۴ (۷/۹۵)
بالتر از ۲۶	۱۶/۸۳ (۱/۳۹)		۴۳/۸۸ (۷/۳۲)
جنس			
مرد	۱۶/۲۵ (۱/۴۷)	$t = -1.36$	۳۳/۶۵ (۷/۲۱)
زن	۱۶/۴۸ (۱/۴۷)	$p = 0.175$	۴۴/۰۹ (۶/۳۲)
وضعیت تأهل			
مجرد	۱۶/۲۲ (۱/۴۴)	$t = -1.90$	۳۳/۱۸ (۶/۸۲)
متاهل	۱۶/۸۱ (۱/۴۸)	$p = 0.058$	۳۱/۸۳ (۶/۶۳)
دانشکده			
بهداشت	۱۶/۶۸ (۱/۶۸)		۳۶ (۶/۶۴)
پزشکی	۱۶/۳۶ (۱/۳)		۳۳/۷۴ (۶/۱۹)
پرستاری و مامایی	۱۶/۵۴ (۱/۶۸)		۲۹/۴ (۷/۵۱)
سیرجان	۱۵/۳۷ (۱/۶۱)		۳۰/۳۳ (۷/۸۹)
زرنند	۱۶/۰۲ (۰/۹۴)	$F = 1.523$	۳۱/۱۷ (۴/۸۲)
داروسازی	۱۶/۲۰ (۱/۵۴)	$p = 0.139$	۳۶ (۳/۷۳)
دندانپزشکی	۱۶/۰۵ (۱/۳)		۳۳/۲ (۷/۳۲)
مدیریت	۱۶/۵۲ (۱/۵۸)		۲۸/۸ (۷/۶۶)
بم	۱۶/۷۹ (۱/۵)		۳۱ (۳/۳۷)
پیراپزشکی	۱۶/۴۹ (۱/۲۱)		۳۳ (۶/۷۹)
مقطع تحصیلی			
کارشناسی	۱۶/۰۴ (۱/۵۲)	$F = 12.24$	۳۱/۹۲ (۶/۷۸)
کارشناسی ارشد	۱۷/۰۲ (۱/۲)	$p = 0.000$	۳۳/۱ (۶/۴۹)
دکتر	۱۶/۳ (۱/۴۳)		۳۴/۱۱ (۶/۹۱)

با توجه به نتایج تحلیل داده‌ها میانگین و انحراف معیار نمره پیشرفت تحصیلی دانشجویان در گروه سنی مختلف متفاوت بود (جدول ۳). به عبارتی با افزایش سن، معدل دانشجویان افزایش می‌یافت. آزمون تعقیبی (بنفرونی) نشان داد که اختلاف معدل دانشجویان بالاتر از ۲۶ سال به طور معناداری از دانشجویان سنین ۱۸ تا ۲۲ سال ($p=0/004$) و دانشجویان سنین ۲۳ تا ۲۶ سال ($p=0/002$) بیشتر بود. همچنین کیفیت تجارب یادگیری به طور معناداری در دانشجویان مذکر و مؤنث متفاوت بود به

طوری که میانگین نمره کیفیت تجارب یادگیری در دانشجویان مذکر بیش‌تر از مؤنث بوده است. به طوری که نمره کیفیت تجارب یادگیری در مردان بیش از زنان بود. همچنین پیشرفت تحصیلی و معدل دانشجویان متأهل به طور معناداری بیش از دانشجویان مجرد بود. فرسودگی تحصیلی به طور معناداری در میان دانشجویان دانشکده‌های مختلف متفاوت بود ($P=0/003$), $(f=2/124, df=9)$ (جدول ۳).

جدول ۳: ارتباط بین متغیرهای دموگرافیک و پیشرفت تحصیلی، فرسودگی تحصیلی و کیفیت تجارب یادگیری

متغیر	پیشرفت تحصیلی	فرسودگی تحصیلی	کیفیت تجارب یادگیری
سن (سال)			
۱۸-۲۲	۱۶/۱۲ (۱/۴۵)	$F=5/91$	۴۳/۲۸ (۷/۳۱)
۲۳-۲۶	۱۶/۲۶ (۱/۴۸)	$p=0/003$	۴۴/۴ (۷/۹۵)
بالاتر از ۲۶	۱۶/۸۳ (۱/۳۹)		۴۳/۸۸ (۷/۳۲)
جنس			
مرد	۱۶/۲۵ (۱/۴۷)	$t=-1/36$	۳۳/۶۵ (۷/۲۱)
زن	۱۶/۴۸ (۱/۴۷)	$p=0/175$	۳۲/۰۹ (۶/۳۲)
وضعیت تأهل			
مجرد	۱۶/۲۲ (۱/۴۴)	$t=-3/08$	۳۳/۱۸ (۶/۸۲)
متأهل	۱۶/۸۱ (۱/۴۸)	$p=0/002$	۳۱/۸۳ (۶/۶۳)
دانشکده			
بهداشت	۱۶/۶۸ (۱/۶۸)		۳۶ (۶/۶۴)
پزشکی	۱۶/۳۶ (۱/۳)		۳۳/۷۴ (۶/۱۹)
پرستاری و مامایی	۱۶/۵۴ (۱/۶۸)		۲۹/۴ (۷/۵۱)
سیرجان	۱۵/۳۷ (۱/۶۱)		۳۰/۳۳ (۷/۸۹)
زرنند	۱۶/۰۲ (۰/۹۴)	$F=1/523$	۳۱/۱۷ (۴/۸۲)
داروسازی	۱۶/۲۰ (۱/۵۴)	$p=0/139$	۳۶ (۳/۳۳)
دندانپزشکی	۱۶/۰۵ (۱/۳)		۳۳/۲ (۷/۳۲)
مدیریت	۱۶/۵۲ (۱/۵۸)		۲۸/۸ (۷/۶۶)
بم	۱۶/۷۹ (۱/۵)		۳۱ (۳/۳۷)
پیراپزشکی	۱۶/۴۹ (۱/۲۱)		۳۳ (۶/۷۹)
مقطع تحصیلی			
کارشناسی	۱۶/۰۴ (۱/۵۲)	$F=12/24$	۳۱/۹۲ (۶/۷۸)
کارشناسی ارشد	۱۷/۰۲ (۱/۲)	$p=0/000$	۳۳/۱ (۶/۴۹)
دکتر	۱۶/۳ (۱/۴۳)		۳۴/۱۱ (۶/۹۱)

بحث

این پژوهش با هدف بررسی رابطه‌ی کیفیت تجارب

یادگیری با فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی انجام گرفت. یافته‌ها

نشان داد که میانگین (انحراف معیار) نمره فرسودگی تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی کرمان $43/90 \pm 7/57$ بود و با یافته‌های مطالعه نعامی در سال ۱۳۸۹ همسو است (۱۲). همچنین یافته‌های مطالعه شریفی و همکاران که فرسودگی تحصیلی در دانشجویان پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم را مورد بررسی قرار داده‌اند، نشان داد که نزدیک به نیمی از دانشجویان فرسودگی تحصیلی را تجربه کرده بودند (۱۴). نتایج مطالعه کوییتینن (Kuittinen) و همکارش نشان می‌دهد که شیوع فرسودگی تحصیلی در دانشجویان مورد مطالعه وی ۴۶ درصد بوده است که در حد متوسط بوده است (۱۵). تمامی مطالعات نشان‌دهنده شیوع فرسودگی تحصیلی در دانشجویان است که دور از انتظار نیست زیرا که دانشجویان با فرایندهای مختلف آموزشی در طی تحصیل مواجه می‌شوند و گاهی از محیط آموزشی خود ناراضی و ناسازگار هستند و این خود موجبات بروز فرسودگی را به وجود می‌آورد. علاوه بر آن دانشجویان علاوه بر درس خواندن و انجام تکالیف دانشگاهی نگران وضعیت شغلی آینده خود هستند که بروز علائم فرسودگی تحصیلی را تشدید می‌کند. نتایج تحقیق دیگر در سال ۲۰۱۲ نگرانی دانشجویان در به دست آوردن شغل و آینده شغلی و رضایت از محیط آموزشی از جمله عوامل مؤثر در فرسودگی تحصیلی را نشان می‌دهد (۱۶). نتایج مرتبط با کیفیت تجارب یادگیری نیز نشان داد که کیفیت تجارب یادگیری از نظر شرکت‌کنندگان در این مطالعه در حد مطلوب بوده است و بین نمره کیفیت تجارب یادگیری با خرده مقیاس ناکارآمدی تحصیلی ارتباط معکوس و معناداری وجود داشت ($P < 0/05$). بدین معنا که با افزایش کیفیت تجارب یادگیری، ناکارآمدی تحصیلی کاهش می‌یابد؛ در همین راستا نتایج مطالعه نعامی نشان داد رابطه منفی معنی دار بین ابعاد کیفیت تجارب یادگیری و حیطه‌های فرسودگی تحصیلی وجود دارد (۱۲). همچنین نتایج مطالعه حیاتی نشان می‌دهد که

میانگین کیفیت تجارب یادگیری شرکت‌کنندگان در مطالعه ۳۱/۰۸ بوده است که در حد مطلوب بوده است، علاوه بر این کیفیت تجارب یادگیری در تمامی ابعاد با فرسودگی تحصیلی ارتباط منفی معناداری وجود داشته است (۱۱). نتیجه‌ای مشابه با مطالعه حاضر که بین تجارب یادگیری و بعد ناکارآمدی تحصیلی، فرسودگی تحصیلی مشاهده نشد.

در مطالعه حاضر با افزایش کیفیت تجارب یادگیری ناکارآمدی تحصیلی کاهش می‌یافت. آنچه مسلم است افزایش کیفیت تجارب یادگیری می‌تواند فرد را جهت انجام امور مربوط به تحصیل برانگیزد و از نظر تحصیلی با انگیزه بهتری تحصیل خود را ادامه دهد. وجود منابع کافی، برنامه‌ریزی‌های مناسب و اساتید متعهد از جمله عوامل تشکیل‌دهنده تجارب یادگیری هستند که احتمالاً دانشجویان را در بالا بردن کارآمدی تحصیلی ترغیب کرده است. حیاتی در این خصوص می‌نویسد کمبود منابع لازم برای انجام وظایف تحصیلی می‌تواند زمینه را برای فرسودگی تحصیلی فراهم آورد. به این معنا که دانشجو تحت تأثیر خواسته‌ها و الزامات مربوط به تحصیل است. یک دانشجو باید تکالیف و وظایف متعددی را انجام دهد، که انجام دادن آن‌ها مستلزم داشتن امکانات و منابع کافی است. چنانچه تکالیف تحصیلی زیاد باشند و فرد منابع لازم را نداشته باشد، در معرض استرس قرار می‌گیرد و توانایی او را برای انجام دادن تکالیف درسی کاهش می‌یابد. در دانشگاه‌ها از جمله منابع مهمی که دانشجویان برای انجام دادن وظایف تحصیلی باید داشته باشند، کتابخانه و سایت‌های کامپیوتری است. این دو عامل اگر به شکل مناسب و در حد کافی در دسترس نباشند، دانشجویان را با استرس بیشتری مواجه می‌کنند. این استرس‌های مستمر می‌تواند زمینه را برای بروز فرسودگی تحصیلی فراهم کند. محتوای یادگیری به ارزشمندی و مفید بودن مطالب آموزشی اشاره دارد. بدیهی است در صورت تکراری بودن مطالب ارائه شده و

نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه بیانگر این مطلب است که بین تجارب یادگیری و یکی از حیطه‌های فرسودگی تحصیلی "ناکارآمدی تحصیلی" ارتباط معناداری وجود دارد به طوری که با افزایش کیفیت تجارب یادگیری، ناکارآمدی تحصیلی کاهش می‌یابد. با توجه نتایج پژوهش حاضر نیاز بیشتری به رسیدگی به شرایط یادگیری در دانشگاه احساس می‌شود تا دانشجویان تجارب یادگیری در سطح بالایی را داشته باشند و همچنین فرسودگی تحصیلی به خصوص بعد خودکارآمدی تحصیلی آن که با تجارب یادگیری مرتبط بوده است، نیز کمتر گردد. در مجموع مسؤولان و اساتید باید توجه داشته باشند که شرایط لازم از جمله امکانات مناسب در سطح دانشگاه برای کلیه دانشجویان را به منظور پیشگیری یا مهار فرسودگی تحصیلی و به دنبال آن پیشرفت تحصیلی دانشجویان فراهم کنند.

قدردانی

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با کد اخلاق مصوب ک/ ۸۸/ ۹۳ و تحت حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام گردیده است. پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از دانشجویان و معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان که امکان انجام این پژوهش را فراهم نمودند صمیمانه تشکر و قدردانی نمایند.

نبود امکان کاربرد آن‌ها در عالم واقع و این که فرد احساس کند که انتقال مطالب و استفاده از آن‌ها وجود ندارد، نسبت به مطالب درسی بی‌علاقه و درس برای او خسته‌کننده می‌شود. در نتیجه به کوشش و تلاش در این موضوعات تمایلی ندارد و برای فرسودگی تحصیلی زمینه را فراهم می‌کند (۱۱).

برنامه‌ریزی درسی دانشگاه‌ها باید به گونه‌ای باشد که محتوای مطالب درسی باعث جلب توجه دانشجویان شده و از اهمیت کافی برای تدریس و کاربرد در زندگی روزمره برخوردار باشد. علاوه بر این مدرسین باید تا جای که ممکن است در برنامه‌های کلاسی خود انعطاف‌پذیری بیشتری را ایجاد کنند. هرچه نحوه ارتباط اساتید با دانشجویان بهتر، صمیمی‌تر و صریح‌تر باشد، احتمال بروز فرسودگی تحصیلی در دانشجویان کمتر است. بنابراین باید این روابط مستحکم‌تر نزدیک‌تر و در راستای ارتقای سطح علمی دانشجویان باشد. از نقاط قوت این مطالعه می‌توان به مشارکت تمامی دانشکده‌ها اشاره کرد. پژوهشگر احساس می‌کند لازم است طی پژوهش سایکومتری نحوه نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها به نحوی صورت گیرد که بتوان نتایج را به صورت حیطه‌بندی اعلام کرد. همچنین استفاده از خود اظهاری برای دریافت نمره معدل نیز می‌تواند به عنوان یکی از محدودیت‌های این پژوهش در نظر گرفته شود.

منابع

1. Saief A. [Modern Educational Psychology: Psychology Learning and Education]. Tehran: Doran Publication; 2011. [Persian]
2. Azimi M, Piri M, Zavaar T. [Relationship of academic burnout and self – regulated learning with academic performance of high school students]. Curriculum planning knowledge and Research in curriculum planning. 2013; 10(11): 116-128. [Persian]
3. Rostami Z, Abedi MR, Schaufeli W, Ahmadi SA, Sadeghi AH. The Psychometric Characteristics of Maslach Burnout Inventory Student Survey: A Study among Students of Isfahan University. Zahedan Journal of Research in Medical Sciences. 2014; 16(9): 55-8.
4. Capri B, Gunduz B, Gokcakan Z. Maslach Burnout Inventory-student forms Turkish: reliability and validity study. Journal of University Faculty of Education. 2011; 40(1): 134-47.
5. Charkhabi M, Azizi Abarghuei M, Hayati D. The association of academic burnout with self-efficacy and quality of learning experience among Iranian students. Springerplus; 2013; 2(1): 677- 82.

6. Moneta GB. Need for achievement, burnout, and intention to leave: Testing an occupational model in educational settings. *Personality and Individual Differences*. 2011; 50(2): 274-8.
7. Zhang Y, Gan Y, Cham H. Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis. *Personality and Individual Differences*. 2007; 43(4): 1529-40.
8. Duran A, Extremera N, Rey L, Fernandez-Berrocal P, Montalban FM. Predicting academic burnout and engagement in educational settings: Assessing the incremental validity of perceived emotional intelligence beyond perceived stress and general self-efficacy. *Psicothema*. 2006; 18(3): 158-64.
9. Yang H. Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International journal of education development*. 2004; 24(3): 283-301.
10. Marzooghi R, Heidari M, Heidari E. [The Impact of Educational Justice on Students' Academic Burnout in the University of Social Welfare and Rehabilitation Science, Tehran, Iran]. *Journal of Medical Education Development Center*. 2013; 3(21): 328-334. [Persian]
11. Hayati D, Ogbahi A, Ahangari H, Azizi Abarghuei M. [Investigating the relationships between quality of learning experience's components and self-efficacy on academic burnout among students of Allamme Tabatabaei University of Tehran]. *Educational Developement of Jundishapur*. 2012; 3(4): 1-12. [Persian]
12. Naami A. [The relationship between quality of learning experience and academic burnout of MA students of Shahid Chamran University of Ahvaz]. *psychological studies journal*. 2010; 5(3): 1-13. [Persian]
13. Mousavi SM, Shokri F. [The Study of Stress & Academic Burnout in Predicting Academic Achievement in Students of Public Universities of Tehran City]. *Rooyesh-e-Ravanshenasi*. 2015; 4(10): 59- 80. [Persian]
14. Sharififard F, Nourozi K, Hosseini MA, Asayesh H, Nourozi M. [Related factors with academic burnout in nursing and paramedics students of Qom University of Medical Sciences in 2014]. *Nursing Education*. 2014; 3(3): 59-68. [Persian]
15. Kuittinen M, Merilainen M. The effect of study-related burnout on student perceptions. *Journal of International Education in Business*. 2011; 4(1): 42-62.
16. Oliveira RD, Caregnato RCA, Camara SG. Burnout syndrome in senior undergraduate nursing. *Acta Paulista de Enfermagem*. 2012; 25(2): 54-60.

The Relationship between the Quality of Learning Experience and Academic Burnout and Achievement among Students of Kerman University of Medical Sciences

Mansoorah Azizzadeh Forouzi¹, Parisa Shahmohammadipour², Aazam Heidarzadeh³, Mah Lagha Dehghan⁴, Zeynab Taheri⁵

Abstract

Introduction: Burnout is a negative state of physical, emotional and mental exhaustion, accompanied by a deep sense of work failure. Therefore, it is necessary to identify factors influencing it. The purpose of this study was to investigate the relationship between the quality of learning experience and academic burnout and achievement among students of Kerman University of Medical Sciences.

Methods: This was a cross-sectional, descriptive and correlational research. The population included all students of Kerman University of Medical Sciences in 2014 from among 303 were selected randomly as the sample. Data collection tools were quality of learning experience and academic burnout questionnaires and the students' GPA. A one-way ANOVA, independent samples t-test, post hoc test (Bonferroni and Dunnett) and Pearson and Spearman correlation coefficients tests were used to analyze the data.

Results: Mean scores of quality of learning experience and academic burnout were 32.82 ± 6.78 (out of 60) and 43.90 ± 7.57 (out of 75), respectively. The GPA of the sample was 16.37 ± 1.47 . A significant difference was found between the quality of learning experience scores and academic failure dimension of academic burnout ($P < 0.05$, $r = -0.23$); however, it was not significantly correlated with academic achievement ($P = 0.83$, $r = 0.012$).

Conclusion: The findings indicated the necessity to improve learning conditions in universities so that students can have higher level learning experiences. Moreover, it is suggested that academic burnout, especially the self-efficacy dimension which was correlated with learning experience, be reduced.

Keywords: Quality of learning experiences, academic burnout, academic achievement, students of medical sciences.

Addresses:

¹. Instructor, Department of Medical-Surgical Nursing, Neuroscience Research Center and neuropharmacology institute, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran. Email: m_forozy@kmu.ac.ir

². Instructor, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran. Email: pmohammadi91@yahoo.com

³. (✉) instructor, Medical - Surgical Nursing Department, Nursing School, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran. Email: heydarzadehaazam@gmail.com

⁴. PhD in Nursing Education, Razi School of Nursing and Midwifery, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran. Email: m_dehghan86@yahoo.com

⁵. MSc in Nursing Education, Shaherkord University of Medical Sciences, Shaherkord, Iran. Email: zeinabtaheri10@gmail.com